

ספרות עברית וכללית

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספר קריאה
הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא חובה (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות בו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"
(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 30 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחרינו.

נערה מן הקטמונים (חתך-ארך) / מיירי בן-שמחון

נערה שחורה עם חטטים בפנים
עליזה אלפנדרוי
במקום שנועד לאנשים אחרים
מכבסת את בגדיה
5 כמי שעושה הטוב בעיני אלהים
אחר כך תדיח רצפה
ותתקן פרחים באגרטל
היא מתאימה את צבע החלצה לחצאית
היא לא שמה על החטטים בפנים
10 היא שמה על זה שכבה עבה של "מיק אפ"
ולא רואים כל כך.
בכלל זכיותיה והצלחותיה לא תלויות בזה
היא מקפידה למלא את חובותיה לפי הסדר
ואמונה היטב על מי "בסדר" מי "לא בסדר".
15 מדי פעם יש לה התפרציות, אבל בצדק
בהתחשב בעבודה שכל כך הרבה אנשים לא יודעים איך להתנהג
זה הטבע שלה
היא לא סובלת את כל אלה שאומרים שטיות
שאין להם טעם
20 ושלל שומרים על הכבוד שלהם
אמא שלה מתה מהתקף לב כשהיתה קטנה
ואבא שלה שרת בבית-ספר ממלכתי דתי על יד הבית
היא אוהבת את האח שלה יעקב
שהתקדם בחיים
25 והוא אדמיניסטרטור במחלקת המשק של האוניברסיטה
אחראי על כך וכך עובדים
שמקבלים את המשכורת מידו ונותנים לו כבוד.

(שימו לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא כְּתֻבָּנִית וּמִסְפִּיקָה 120 מְלִים בְּדָקָה
 הָעֲבוּדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלָהּ בְּחַיִּים
 30 כָּל בֶּקֶר בִּי-7:30 בְּדִיוּק רֹאִים אוֹתָהּ בְּתַחֲנָה
 (יֵשׁ לָהּ קִבְעוֹת וְגַם הַפְּנִסְיָה שֶׁלָּהּ מְסֻדָּרָת).
 בְּשִׁעוֹת הַפְּנִיּוֹת הִיא סוֹרְגָת גּוֹבְלָנִים
 שֶׁקְּנָתָה בְּעִיר הָעִתִּיקָה בְּשִׁבְתָּ.
 אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לְפַעֲמִים מִן הַמוֹסָף
 35 אָבֵל הִיא לֹא מְרָאָה לוֹ פָּנִים כָּל כָּף
 זֶה טוֹב בְּשִׁבְלֵי שֶׁיִּדְעֵה שֶׁהִיא רְצִינִית
 וְשֶׁלֹּא יִחְשַׁב שֶׁהִיא תִּסְכְּפִים לְפָנֶי הַחֲתָנָה.
 לְפַעֲמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אֶחָ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב לְסָרֵט
 מְגֻלָּח לְמִשְׁעֵי וּבְנֵעֵלִים מְצַחֲצָחוֹת
 40 וְכָל הַשְּׂכוּנָה רוֹאָה שֶׁהִיא מְבַלָּה
 וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהּ נִשְׂאָר נָקִי.
 כָּלֵם בְּשִׂכּוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בַּחוּרָה לְלֹא רֶבֶב
 אוֹמְרָת "שְׁלוֹם" ו"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
 יוֹדְעַת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בְּבֵית
 45 בַּחוּרָה רְצִינִית.
 יוֹם יְבוֹא וְהַמְזָל שֶׁלָּהּ יְבוֹא גַם כֵּן
 יְבוֹא בַּחוּר לְעֵגּוֹן וְהִיא תִּתְחַתֵּן
 וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם
 וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאִמָּא שֶׁלָּהֶם.

הסבירו והדגימו כיצד באה לידי ביטוי בשיר החמלה של המשוררת כלפי עליזה אלפנדרי, וכיצד באה לידי ביטוי בשיר
 ביקורת חברתית.

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

- בית 1
 סלימה את דומעת שם עדין ליד הפריז'יז'ר עם בלוק הקרח על
 העינים שלי
 זה היה בצריף הפח
 שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
 ממסמרת נפשי שלא תפרח
 עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
- בית 2
 יש לילות שאזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
 כי אכלתי מפרי דעת הצבר
- בית 3
 הו ריח נרקיסים משכר
 מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
 וזרים בידיו -
 ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
 הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
 חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת גוף
 פרוש לכל גולה אל עולמו.
- בית 4
 הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
 ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית
- בית 5
 מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
 נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
 ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
 מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
- בית 6
 עיניך כה קטנות וינקדות רגש סתום
 כמו חד הנית
 כמו יהלום מלפטש
 בין עיי חרבות שמחתך
 עוד בק דקלים ועסיס התמר.

תארו את חוויית ההגירה של סלימה ואת חוויית ההגירה של הבת, והסבירו את ההבדלים בין חוויית אלה.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

והגירת הורי / יהודה עמיחי

והגירת הורי לא נרָגעה בי.
 דָּמִי מִמְשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁשְׁשֵׁק בְּדַפְנוֹתֵי
 גַּם אַחַר שֶׁכָּבַר הַנַּח הַכְּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
 וְהַגִּירָת הַוּרִי לֹא נִרְגְּעָה בִּי.
 5 רוּחוֹת זְמַן רַב עַל אֲבָנִים.
 הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צְעָדֵי דוֹרְכִים בָּהּ.
 גּוֹרֵל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחַר חֲצוֹת.
 הַשֵּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזַכֵּיר וְיוֹם מְשַׁפֵּיחַ.
 עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זְמַן רַב לְתוֹךְ מְדַבֵּר גְּדוֹל
 10 וְנִרְגְּעוּ מְעַט. אִשָּׁה אָחַת. כְּלָלִי מְשַׁחֵק
 שְׁלֹא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקֵי כָּאֵב וְכֶבֶד.
 עוֹד עֵכָשׁוּ לְבִי, בְּקִשֵׁי יִשְׁתַּכֵּר
 בְּלֶחֶם אֲהַבְתוּ הַיּוֹמִיּוֹמִית. הוֹרִי בְּמוֹ הַגִּירָתָם.
 עַל אִם הַדְּרֹךְ, בָּהּ אֲנִי תָמִיד יְתוֹם בְּלִי אִם,
 15 צְעִיר מְדִי בְּשִׁבִיל לְמוֹת, זָקֵן מְדִי לְמִשְׁחָקִים.
 וְעֵיפּוֹת חוֹצֵב וְרִיקְנוֹת הַמְּחַצֵּבָה בְּגוֹף אָחָד.
 אַרְכֵּאולוֹגִיָּה שֶׁל עֵתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
 שֶׁל מָה שְׁלֹא הָיָה. וְהַגִּירָת הוֹרִי
 לֹא נִרְגְּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מְרִים לְמַדְתִּי
 20 שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
 בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאֲנִיוֹת תָּמִיד.
 וְכָבֶר עוֹרְקֵי וְגַם גִּידֵי כְּסָבֶךְ
 שֶׁל חֲבָלִים שְׁלֹא אֲתִיר. וְאַחֲרֵי־כֵן
 מוֹתֵי וְסוּף לְהַגִּירָת הוֹרִי.

[...] קטעי שיחה אחר חצות. /

השג ונסִיגָה. לִילָה מְזַכֵּיר וְיוֹם מְשַׁפֵּיחַ.

(שורות 7–8)

הסבירו והדגימו כיצד דברים אלה של המשורר מבטאים את חוויית ההגירה שלו, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר כולו.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היָה פה פעם במקום הזה
 לפְּנֵי הַכְּבִישׁ וְהַבְּתִים וְאֵילֵנוֹת הַסֶּרֶק?
 חול היָה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
 וְסִבְתָּךְ הַיְתָה הוֹלֶקֶת פה מתחת לשקמה
 5 וְצִפְרִים הָיוּ תוֹקְעוֹת מְקוֹרֵיהֶן בְּפָרִי הַלֵּא מוֹגֵן
 וּמְצִיצוֹת מַעַל רֵאשָׁה אֶת צִינְצֵי הַמְּלַחְמָה הַנּוֹרָאָה מְכַל -
 הַמְּלַחְמָה עַל שְׂטַח הַמַּחֲיָה.
 וְסִבְתָּךְ, עֲלָמָה תָּמָה, חֲשֻׁבָה לְפִי תָּמָה
 כִּי אֱלוֹ הֵן סִמְפוֹנִיּוֹת מְפֹלְאוֹת
 10 לְכַבּוֹד הַשֶּׁחַר הַבּוֹקֵעַ מִחֲדָשׁ,
 אוֹלֵי אֶפְלוּ לְכַבּוֹדָה.
 וְזֶה הֵבִיא אוֹתָהּ לְהִתְיָשֵׁב פֹּה, בְּמִקוֹם הַזֶּה -
 וְאֵת הַשָּׂאָר אֶתָּה יוֹדֵעַ, בְּנֹדָאִי.

"וְזֶה הֵבִיא אוֹתָהּ לְהִתְיָשֵׁב פֹּה, בְּמִקוֹם הַזֶּה" (שורה 12).

מה הביא את הסבתא להתיישב "במקום הזה", ומהי עמדתו של המשורר בנוגע לבחירתה של הסבתא "להתיישב פה"?
 הסבירו והדגימו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
 לֹא עוֹד זָר בְּעִירִי
 כִּי לוֹיִתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה
 עַד הֵייתִי לְמַתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
 כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מַעֲבָרִי
 וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מְתַנָּה
 אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרַחוּב
 יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט
 וְאִף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
 וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פְּעַם יִתְרַגַּז אוֹ יִטְרַד
 אֲזַל לֹא נוֹרָא

אֲנִי מְדַבֵּר בְּשׂוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלוּ נוֹלְדָתִי בָּה
 כְּכֹה זֶה בְּחַיִּים אִם מְתַגְבְּרִים
 וְדוֹחִים אֶת הַבָּל הַסְּכָנָה
 הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מְתַנָּה
 וְהָאָדָם סוֹפוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

הסבירו כיצד באה לידי ביטוי חוויית ההגירה המורכבת של המשורר. בססו את דבריכם על שלוש דוגמאות מן השיר.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תִּיקוֹן הַרִיחוֹת / ארז ביטון

מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי,
 טַעַם עֵרֶק וְרִיחַ זְעֵפָן צוֹרֵב,
 אֲנִי כָּבֵד לֹא אוֹתוֹ הֵילֵד
 אֲבוּד בֵּין רַגְלִים שְׂמִשְׁחָק סְנוּקֵר
 בְּקִפָּה מְרָקוּ
 בְּלֵד.
 עֲכָשׁוּ חֲבָרִים
 אֲנִי לוֹמֵד לְאֹכֵל גְּלִידָה מְבַדֵּלֵחַ
 מְאוּטוֹ שְׂמִשְׁמִיעַ קוֹלוֹת שֶׁל צִפְרִים
 בְּעֵרֵב,
 אֲנִי לוֹמֵד לְפִתְחֵי דְלָתוֹת
 בְּתַבּוֹת נְגִינָה עֵתִיקוֹת.

עֲכָשׁוּ
 נָשִׁים בְּטַעַם תּוֹת־שָׂדֶה
 מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְהַרְיֵחַ כְּרִיכוֹת שֶׁל שְׂקִסְפִיר
 מִן הַמָּאָה הַשְּׁבַע עֶשְׂרֵה
 מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְשַׁחֵק בְּחֵתוּל סִימִי
 בְּתוֹךְ סֵלֹן יָרֵק

חֲבָרִים.

הסבירו והדגימו מה תורם שם השיר "תיקון הריחות" להבנת משמעות השיר.

פרק שני – דרמה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שימו לב: על השאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות ברשימה שלפניכם.

**מי מפחד מווירג'יניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;
שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר**

7. כיצד מאופיינות במחזה שלמדתם מערכות יחסים בין גברים לנשים ו/או מערכות יחסים בין נשים לבין עצמן? בתשובתכם הסבירו והדגימו את התרומה של מאפיינים אלה לבניית משמעות המחזה.
8. ביצירות רבות יש "סיבוך" (קונפליקטים בין הדמויות, דילמות מוסריות, התנגשות בין רצונות והשקפות עולם ועוד), ויש "התרה". בשלב ההתרה נפתר הסיבוך, והוא מתרחש לרוב לקראת סיום המחזה. תארו בקצרה את סיום המחזה שלמדתם. אם יש במחזה התרה, הסבירו את תרומתה לבניית משמעות המחזה. אם אין בסיום המחזה שלמדתם התרה, הסבירו את משמעות המחזה בעקבות היעדר התרה ברורה של הסיבוך.

פרק שלישי – ספר קריאה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9-10.

שימו לב: על השאלות 9-10 אפשר לענות רק על פי אחד מן הספרים ברשימה שלפניכם.

**מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;
האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומר'ג'אן / דורית רביניאן**

9. הסבירו והדגימו מהו היסוד ה"בלשי", החידה או הסוד שיש לפענח ולגלות בספר הקריאה שלמדתם. בתשובתכם הסבירו והדגימו גם מה אפשר ללמוד על אופיין של הדמויות המרכזיות מתהליך הפיענוח.
10. בחרו מספר הקריאה שלמדתם בדמות מרכזית שאתם מזדהים עם ההתנהגות שלה ועם עולם הערכים שלה. הסבירו מה בהתנהגות של הדמות ובעולם הערכים שלה גורם לכם להזדהות זו. הדגימו את דבריכם.

בהצלחה!